

De barmhartige Samaritaan

Aan een wetgeleerde vertelde de Here eens het volgende verhaal:

“Een mens daalde af van Jeruzalem naar Jericho en viel in handen van rovers, die hem zowel uitkleedden als slagen gaven, en weggingen, terwijl zij hem half dood lieten liggen. Toevallig nu daalde een priester af langs die weg, en toen hij hem zag, ging hij aan de overkant voorbij. En evenzo ging ook een Leviet, toen hij bij die plaats kwam en [hem] zag, aan de overkant voorbij. Een Samaritaan echter, die op reis was, kwam bij hem en toen hij [hem] zag, werd hij met ontferming bewogen. En hij ging naar hem toe, verbond zijn wonden, terwijl hij daar olie en wijn op goot, zette hem op zijn eigen rijdier, bracht hem naar een herberg en verzorgde hem. En de volgende dag haalde hij twee denaren tevoorschijn, gaf ze aan de herbergier en zei: Verzorg hem, en wat u meer ten koste mocht leggen, zal ik u vergoeden wanneer ik terugkom” (Luk. 10:30-35)¹

De geschiedenis die Lukas heeft opgetekend behoort tot de allerbekendste Bijbelgedeelten. De barmhartige Samaritaan is in onze taal spreekwoordelijk. Op een Duitse website las ik: “Terwijl er over de betekenis van andere gelijkenissen nogal eens wordt getwist, is het verhaal van de Samaritaan volstrekt eenduidig. Ieder van ons kan deze gelijkenis op zichzelf toepassen”. Maar... *is* dat wel zo?

De gangbare uitleg

Volgens de gangbare uitleg van de gelijkenis wilde de Here zijn gesprekspartner laten zien dat ieder hulpbehoevend medemens onze naaste is en dat wij ons zelfs over onze ergste vijand behoren te ontfermen. Samaritanen en Joden konden elkaar immers niet luchten of zien. En toch ontfermde de Samaritaan uit het verhaal zich over een slachtoffer uit Jeruzalem, en spande zich in om het leven van die Jood te redden. Op het eerste gezicht lijkt deze verklaring aannemelijk. Maar als we in aanmerking nemen wat de aanleiding tot het vertellen van het verhaal was en op de slotvraag van de Here letten, dan blijkt de standaard-uitleg niet te kloppen.

¹ In de tekst van dit artikel zijn citaten uit het Nieuwe Testament ontleend aan *Het Nieuwe Testament – Herziene Voorhoeve-Uitgave*. Uitgeverij H. Medema, Vaassen, 1982. Citaten uit het Oude Testament zijn ontleend aan de N.B.G.-'51-vertaling.

Een vraag uit het publiek

De aanleiding om de gelijkenis te vertellen was de vraag van een wetgeleerde. Deze man was gekomen om de Here te “verzoeken” (Luk. 10:25), dat wil zeggen: om de rabbi uit Nazareth op de proef te stellen. Hij wilde weten wat voor iemand Hij was en welke opvatting van de Thora Hij erop na hield. De vragensteller had misschien kwade bedoelingen. Als uit het antwoord bleek dat de Spreker het gezag van de wet ondergroef, dan zou de wetgeleerde gelegenheid hebben om Hem bij het Sanhedrin aan te klagen. De man vroeg:

“Meester, wat moet ik doen om eeuwig leven te beërven?” (Luk. 10:25)

Naar goed Joods gebruik beantwoordde de Here deze vraag met een wedervraag. Hij zei:

“Wat staat er in de wet geschreven? Hoe leest u?” (Luk. 10:26)

Hierop gaf de wetgeleerde een volstrekt orthodox antwoord. Hij citeerde het *Sjema*, de geloofsbelijdenis van het volk Israël (Deut. 6:5) en een passage uit het boek Leviticus (Lev. 19:18):

“U zult [de] Heer, uw God, liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf” (Luk. 10:27)

Waarop Jezus zei:

“U hebt juist geantwoord; doe dat en u zult leven” (Luk. 10:28)

“Als u dat doet, als u God liefhebt met alles wat in u is, en uw naaste als uzelf, dan zult u in de toekomstige eeuw mogen leven. Wie in het hier en nu zó liefheeft, zal het eeuwige leven beërven. Dat is het antwoord op uw vraag”.

Op dit punt had de wetgeleerde teleurgesteld kunnen vertrekken, omdat hij geen onvertogen woord aan de Here had kunnen ontlokken. De man had ook verdrietig weg kunnen gaan, in het besef dat zijn liefde te kort schoot. Maar Lukas vertelt dat hij bleef, omdat hij “zichzelf wilde rechtvaardigen” (Luk. 11:29). Hij wilde van die rabbi uit Nazareth te horen krijgen dat hij het grote gebod uit de wet, en het tweede daaraan gelijk, in voldoende mate had onderhouden. Daarom vroeg hij:

“En wie is mijn naaste?” (Luk. 11:29)

Als de Here op die vraag zou antwoorden: “Je naaste is je volksgenoot” of: “Je naaste is ieder die de God van Israël vereert” dan zou de man hebben gezegd dat hij het gebod om zijn naaste lief te hebben altijd had onderhouden (vgl. Mattheüs 5:43). “Wie is mijn naaste?” is de sleutel om het verhaal te kunnen begrijpen. Want de gelijkenis is het antwoord op die vraag.

De gangbare uitleg is onjuist

Volgens de gangbare uitleg van de gelijkenis wilde de Here zeggen:

“Indien u zó handelt als de Samaritaan uit mijn verhaal, indien u zich zelfs voor uw ergste vijand inspant om zijn leven te redden, dán hebt u uw naaste lief als uzelf. Uw naaste is niet alleen uw volksgenoot, maar ieder mens die in nood verkeert”.

Hoewel deze uitleg algemeen aanvaard is, doet ze om een aantal redenen geen recht aan het tekstverband:

1. De wetgeleerde had gevraagd: “Wat moet ik doen om eeuwig leven te beërven?” (Luk. 10:25). Als Jezus hem had willen inprenten dat hij zelfs zijn ergste vijand moest liefhebben en zich over zo iemand moest ontfermen, dan had de wetgeleerde zich met de Samaritaan moeten vereenzelvigen en dan zou het slachtoffer van beroving de naaste van die Samaritaan zijn geweest. Maar... dat is niet wat de Bijbel zegt!

2. De wetgeleerde had gevraagd: “Wie is mijn naaste?” (Luk. 10:29). Aan het eind van de gelijkenis beantwoordde de Here die vraag met een wedervraag:

“Wie van deze drie denkt u, dat de naaste geweest is van hem die in handen van de rovers was gevallen?” (Luk. 10:36)

Uit deze vraag blijkt, dat niet de naakte, halfdode en hulpbehoevende man de naaste was van de Samaritaan, maar de Samaritaan was de naaste van het slachtoffer! De wetgeleerde moest zich blijkbaar niet vereenzelvigen met de weldoener uit het verhaal, maar met de gewonde! De man had aan Jezus gevraagd: “Rabbi, wat moet ik doen om eeuwig leven te beërven?” (Luk. 10:25). In antwoord op die vraag zei de Heiland niet: “Je moet beter je best

doen, je moet ruimdenkender worden, je moet zelfs je vijanden liefhebben". Als dat Zijn antwoord was geweest, dan had de vragensteller zich misschien nog wel kunnen rechtvaardigen. Maar de Here liet Zijn gesprekspartner zien dat hij tot niets in staat was. Hij was "ellendig en jammerlijk, arm en blind en naakt" (Openb. 3:17). Hij lag als een hulpeloos wrak langs een weg die naar de afgrond leidde. Hij was uitgeplunderd en in elkaar geslagen door opponenten die sterker waren dan hij. Hij was bezig om dood te gaan².

3. In de gangbare uitleg wordt er een keihard oordeel uitgesproken over de priester en de Leviet: "Ze dachten alleen maar aan zichzelf en ze bekommerden zich niet om hun naaste". Maar in de gelijkenis sprak Jezus over hen geen enkele veroordeling uit. Hij zei alleen, dat ze "langs dezelfde weg afdaalden" als het slachtoffer, dat ze de man zagen en "aan de overkant voorbijgingen" (Luk. 10:31-32). Dat ze dit deden omdat ze hardvochtig waren wordt in de Bijbel niet gezegd. Ze kunnen voorbij zijn gegaan omdat ze meenden dat de "mens" niet meer te redden was en ze zich niet door het aanraken van een stervende wilden verontreinigen. Dat laatste zou verklaren waarom ze "aan de overkant", dat wil zeggen: aan de andere kant van de weg, voorbij gingen.

4. Het verhaal dat Jezus vertelde bevat een aantal details waaraan in de gangbare uitleg geen aandacht wordt besteed. Men zou natuurlijk kunnen opmerken dat die details niet van belang zijn, omdat ze niet in verband staan met het hoofdpunt van de vertelling. Maar waarom heeft Jezus het verhaal

² De rovers zijn wellicht een beeld van Satan en zijn demonen, die heerschappij voeren over de mensheid. De duivel had de macht van de dood en hield allen gevangen (Heb. 2:14-15). Deze interpretatie van de rovers werd al gegeven door sommige kerkvaders. Bovendien beschouwden de kerkvaders de Samaritaan als een beeld van Christus. Zie voor hun opvattingen: Riemer Roukema, *The Good Samaritan in Ancient Christianity*, *Vigiliae Christianae* 58:56-74, 2004. Kunstenaars die glas-inlood ramen in kathedralen ontwierpen of illustraties in Bijbels tekenden, veronderstelden eveneens dat de Samaritaan de Here Jezus was. Een uitgebreid artikel over dit onderwerp is gepubliceerd door de Mormonen (J.W. Welch, *The Good Samaritan: A Type and Shadow of the Plan of Salvation*, *BYU Studies* 38:51-115, 1999). Nadat ik dit hoofdstuk had geschreven, ontdekte ik dat een Amerikaanse predikant vrijwel dezelfde uitleg van de gelijkenis heeft gegeven als ikzelf (zie John MacArthur, *The Most Misunderstood Parable: Luke 10:30-37*. Grace to You website, www.gty.org).

dan juist op *deze* manier verteld, en niet op een andere manier? En waarom heeft de evangelist het nodig gevonden om zoveel details te vermelden?

Lukas noemt het volgende:

PERSONEN: “Een mens” – “rovers” – “een priester” – “een Leviet” – “een Samaritaan” – “de herbergier”.

PLAATSEN: “Jeruzalem” – “Jericho” – “Weg” – “Overkant” – “Herberg”.

HANDELINGEN: “Afdalen” – “Uitkleden” – “Slagen geven” – “Half dood laten liggen” – “Weggaan” – “Zien” – “Voorbij gaan” – “Op reis zijn” – “Verbinden” – “Gieten” – “Zetten” – “Brenge” – “Verzorgen” – “Te voorschijn halen” – “Geven” – “Vergoeden” – “Terug komen”.

DINGEN: “Wonden” – “Olie” – “Wijn” – “Rijndier” – “Twee denaren”

Omdat er zo veel details worden genoemd, is het niet erg waarschijnlijk dat die details geen enkele betekenis hebben.

Afdalend

Uit de vraag die Jezus aan het eind van de gelijkenis stelde, blijkt dat de wetgeleerde zich moest vereenzelvigen met de “mens” waarmee het verhaal begint. Terwijl de Here van andere sleutelfiguren het beroep of de nationaliteit vermeldde (een priester, een Leviet, een herbergier, een Samaritaan), deed Hij dat bij deze mens niet. Hij zei niet, dat “een zeker koopman afdaalde”, of dat “een Jood” naar Jericho ging. Omdat Hij sprak over “een mens” kunnen we deze persoon opvatten als “*Elckerlyc*”, dat wil zeggen: als een beeld van de mens in het algemeen.

Voor de wetgeleerde die het verhaal te horen kreeg moet de routebeschrijving een dreigende klank hebben gehad. Niet alleen omdat de weg van Jeruzalem naar Jericho gevaarlijk was, maar vooral omdat uit de gekozen richting bleek dat de mens zich van de HERE af bewoog. Toen het volk Israël onder leiding van Jozua het beloofde land introk had men de omgekeerde weg gevolgd: van Jericho naar Jeruzalem. De mens in de gelijkenis begaf zich vanuit de stad van God naar het dal van de Jordaan. Hij daalde in letterlijke zin af - want Jeruzalem ligt op heuvels en Jericho is laag

gelegen - en hij daalde ook in geestelijk opzicht af: hij raakte steeds verder van de HERE verwijderd. Als hij zo doorging, zou hij uiteindelijk in de vlakke terecht komen, de Jordaan oversteken en het beloofde land verlaten.

Beroofd

Het volgende dat Jezus vertelde, was al even opmerkelijk. Hij “viel in handen van rovers”. Ook dit moet dreigend hebben geklonken. De psalmist had immers beloofd:

“Zie, de Bewaarder van Israël sluimert noch slaapt,
De HERE is uw Bewaarder...
De HERE zal u bewaren voor alle kwaad,
Hij zal uw ziel bewaren.
De HERE zal uw uitgang en uw ingang bewaren
Van nu aan tot in eeuwigheid” (Ps. 121:4-5,7-8)

Waarom had de HERE deze mens dan niet bewaard? Volgens een wetgeleerde kon daar maar één reden voor zijn: Israël had “niet geluisterd naar de stem van de HERE, haar God” (vgl. Deut. 28:1,2,15,45,62). Men had “al de woorden der wet niet naarstig onderhouden” (Deut. 28:58). Daarom was het volk door de vloek getroffen. Terwijl de HERE er eens “behagen in had om het wèl te doen en het talrijk te maken”, was de HERE nu blijkbaar bezig om het “te gronde te richten en te verdelgen, en het weg te rukken uit het land” (Deut. 28:63). Wat de mens uit de gelijkenis overkwam, was een waarschuwend signaal. Israël was op de verkeerde weg.

De Here zei niet, dat de rovers de mens “zijn geld afnamen”. Wat deze misdadigers deden was veel erger: ze kleedden hem helemaal uit en ze sloegen hem in elkaar, zodat hij “half dood” bleef liggen. Nog nét niet helemaal dood, maar met de bedoeling dat hij spoedig zou sterven, of door wilde dieren zou worden verslonden. De wetgeleerde had gevraagd: “Wat moet ik doen om eeuwig leven te beërven?”. Het is alsof de Verteller wilde zeggen: “Jij je inspannen voor het eeuwige leven? Je bent getroffen door de vloek omdat je de wet niet hebt gehouden. Je kunt alleen nog maar om ontferming smeken. En zelfs daarvoor ontbreekt je de kracht”.

Een priester en een Leviet

“Toevallig nu daalde een priester af langs die weg” is het volgende wat de Here Jezus zei, en Hij liet daar meteen op volgen: “En evenzo ging ook een Leviet”. Maar deze mensen boden het slachtoffer geen hulp. Toen ze hem zagen, gingen ze “aan de overkant voorbij”. Vermoedelijk omdat ze zich niet door het aanraken van een stervende wilden verontreinigen.

“Een priester en een Leviet” stonden natuurlijk model voor de tempeldienst in Jeruzalem. Waarom had de mens uit de gelijkenis daarvan niets te verwachten? Er zouden verschillende redenen voor kunnen zijn:

1. Met een variant op een woord van Paulus zou men kunnen zeggen: “Het brengen van offers heeft wel betekenis, indien men de wet volbrengt, maar indien men een overtreder van de wet is, dan is het offeren godslastering geworden” (vgl. Rom. 2:25). Of, om de Wet en de Profeten te citeren:

“Het offer der goddelozen is de HERE een gruwel” (Spr. 15:8)

“Naderen om te horen is beter dan het offeren der dwazen, want die weten niet, dat zij kwaad doen” (Pred. 4:17)

“Wanneer gij komt om voor Mijn aangezicht te verschijnen – wie heeft dit van u verlangd Mijn voorhoven plat te treden? Gaat niet voort met huichelachtige offers te brengen – gruwelijk reukwerk is het Mij... Ik verdraag het niet...” (Jes. 1:12-14)

“Ik hoor niet naar hun geroep. Al brengen zij brandoffer en spijsoffer, Ik heb in hen geen behagen” (Jer. 14:12)

“Ik haat, Ik veracht uw feesten, en kan uw samenkomsten niet luchten. Ja, als gij Mij brandoffers brengt, en uw spijsoffers, heb Ik daaraan geen welgevallen, en uw vredeoffer van mestkalveren wil Ik niet aanzien. Doe van Mij weg het getier van uw liederen, het getokkel van uw harpen wil Ik niet horen. Maar laat het recht als water golven, en gerechtigheid als een immer vloeiende beek” (Am. 5:21-24)

“Want in liefde heb Ik behagen en niet in slachtoffer, in kennis van God en niet in brandoffers” (Hos. 6:6)

Door de HERE geloften te doen en door Hem offers te brengen kon de wetgeleerde het eeuwige leven niet beërven. Via “werken der wet” is dat

voor geen enkel zondig mens mogelijk (Gal. 2:21, Rom. 9:30-10:3). Daarom konden een priester en een Leviet het slachtoffer langs de weg geen hulp bieden.

2. De eredienst in Jeruzalem kon de wetgeleerde niet helpen, omdat de wet wel “een schaduw heeft van de toekomstige goede dingen”, maar niet “de gestalte van die dingen zelf” (Heb. 10:1). De offers die men in de tempel bracht konden de offeraar niet volmaken. Ze konden zelfs een oprechte gelovige niet blijvend van zonden reinigen. “Want het is onmogelijk dat bloed van stieren en bokken zonden wegneemt” (Heb. 10:1-4). Om het eeuwige leven te kunnen ingaan moet men echter zondeloos zijn!

3. Wie zoals de wetgeleerde het eeuwige leven wil beërven kan dit niet van priesters en Levieten ontvangen, want dat zijn mensen die in hetzelfde schuitje zitten als wij. Als stervelingen zijn ze bezig “af te dalen”. Ze zijn op weg naar de doods-Jordaan en kunnen zich niet in leven houden. Laat staan dat ze een ander onvergankelijk leven zouden kunnen geven. Velen van hen hebben het Woord van God zelfs “krachteloos gemaakt door hun overlevering” (Matt. 15:1-9, Mark. 7:1-13).

Een Samaritaan

De hoofdpersoon in de gelijkenis is de Samaritaan, die na de priester en de Leviet ter plaatse arriveerde. Er staat niet, dat hij ook “afdaalde”, maar er wordt gezegd dat hij “op reis was” (Luk. 10:33). Terwijl de “mens”, de “priester” en de “Leviet” zich van God af bewogen, was dit bij de Samaritaan niet het geval. Waarom was deze man een Samaritaan? Velen zeggen: “Omdat Joden een hekel hadden aan Samaritanen en de gelijkenis ons wil leren dat wij ons zelfs over onze ergste vijanden behoren te ontfermen als die in nood verkeren”. De werkelijke reden was echter een andere: In de kring van de Farizeeën en de wetgeleerden was “de Samaritaan” een scheldnaam van de Here Jezus. De evangelist Johannes vertelt hoe de Judeeërs zich aan Hem ergerden en Hem verweten:

“Zeggen wij niet terecht dat u een Samaritaan bent en een demon hebt?” (Joh. 8:48).

Ze beschouwden Hem als een onecht kind, “geboren uit hoererij” (Joh. 8:41), d.w.z. ontstaan uit een slippertje van Maria voordat zij met Jozef was getrouwd. Het is veelbetekenend dat de hoofdpersoon in de gelijkenis een Samaritaan is. Voor de wetgeleerde, die was gekomen om deze gehate

“Samaritaan” op de proef te stellen, was de zinspeling onmiskenbaar. De hoofdpersoon in de gelijkenis is: de Here zelf.

Ontferming

Toen de Samaritaan het hulpeloze slachtoffer zag, “werd hij met ontferming bewogen”. Zoals Jezus met ontferming bewogen was bij het zien van de menigten, want ze waren als schapen die geen herder hebben (Matt. 9:36, Mark. 6:34). En zoals Hij zich dikwijls ontfermde over zieken (Matt. 14:14, 20:34; Mark. 1:41), hongerigen en vermoeiden (Matt. 15:32, Mark. 8:2), door demonen gekwelden (Mark. 9:22 e.v.), en weduwen en wezen (Luk. 7:13).

In tegenstelling tot de priester en de Leviet verschaftte de “Samaritaan” hulp. Hij “verbond de wonden” van het slachtoffer, “terwijl hij daar olie en wijn op goot”. Hij, de Messias, is in staat om de zonden werkelijk weg te nemen (Heb. 10:9-14). Olie en wijn zijn in de Schrift een beeld van heilige Geest (zie b.v. 1 Sam. 16:13) en van verlossing (d.w.z. loskoping of bevrijding) door het bloed van Christus (Matth. 26:27-28). Door Jezus wordt aan iedere gelovige “vergeving van zonden verkondigd”. Van alles waarvan een mens niet kon worden gerechtvaardigd in de wet van Mozes, wordt ieder die In Hem gelooft, gerechtvaardigd (Hand. 13:38-39). Door Zijn sterven aan het kruis en Zijn opstanding uit de doden heeft Hij de levendmakende Geest verworven (Hand. 2:32-33).

De Samaritaan zette de gewonde “op zijn eigen rijdier”. Eigenlijk staat er: “op zijn eigen beest”. Daarmee is een lastdier bedoeld. In Openb. 18:13 worden “beesten” van schapen en paarden onderscheiden. Blijkbaar reed de Samaritaan niet op een paard, maar op een muildier, een os of een ezel. Op grond van Zach. 9:9, Matth. 21:1-11, Mark. 11:1-11, Luk. 19:28-38 en Joh. 12:12-19 kunnen we aan een jonge ezel denken. Uit het feit dat de Samaritaan op een “beest” reed, blijkt dat deze persoon in de gelijkenis een beeld is van de Messias in Zijn vernedering.

De Samaritaan bracht het slachtoffer “naar een herberg en verzorgde hem”. Een herberg is een gebouw waarin reizigers tijdelijk kunnen verblijven. De weldoener zou “de volgende dag” zijn reis voortzetten en pas na enige tijd weer “terug komen”. Zolang hij op reis was kon de gewonde in de herberg blijven. Voor de periode van zijn afwezigheid trof de Samaritaan voorzieningen. Hij “haalde twee denaren tevoorschijn, en gaf ze aan de herbergier”. De geldstukken waren bedoeld als betaling voor kost en

inwoning. Wanneer de Samaritaan terugkwam zou hij de herbergier alle eventueel gemaakte extra kosten vergoeden (Luk. 10:34-35). Gezien het bedrag dat de reiziger achterliet zou hij minstens twee dagen wegblijven, want een denaar was het dagloon van een eenvoudige arbeider (Matth. 20:2).

De Messias schenkt Zijn volgelingen het eeuwige leven dat de mozaïsche wet niet kan geven. Ze zullen het ontvangen bij Zijn wederkomst, want dan breekt de toekomstige eeuw aan (Mark. 10:30). Tot die tijd moeten ze als “vreemdelingen en bijwoners” in een vijandige wereld blijven. De Samaritaan laat hen tijdens Zijn afwezigheid verzorgen met het Woord (Matth.4:4, Joh. 17:17, Efe. 5:26), door Schriftgeleerden die discipelen van het koninkrijk der hemelen zijn gemaakt (Matth. 13:52). Over ongeveer twee dagen (gerekend vanaf het moment van Zijn vertrek) zal de Samaritaan terug komen. “Maar laat dit ene u niet onbekend zijn, geliefden, dat één dag bij de Heer is als duizend jaar en duizend jaar als één dag” (2 Pet. 3:8).

In Zijn vertelling gebruikte de Here voor “herberg” een uniek woord, dat binnen het Nieuwe Testament alleen in Luk. 10 voorkomt. De “herberg” waar de Samaritaan het slachtoffer heenbracht, is een *pandocheion*, dat wil zeggen: een huis dat “allen opneemt”. We kunnen hierbij denken aan de profetie van Joël, dat “ieder die de naam van de Heer aanroept, zal worden behouden” (Joël 2:32, Hand. 2:21, Rom. 10:31).

Een slotvraag

De Here beëindigde Zijn gelijkenis met een retorische vraag: “Wie van deze drie denkt u, dat de naaste geweest is van hem die in handen van de rovers was gevallen?” (Luk. 10:36). Uit de vraag die de wetgeleerde had gesteld: “Wie is mijn naaste?” (Luk. 10:29) en uit de wedervraag van de Here blijkt, dat het hulpeloze slachtoffer in de gelijkenis de wetgeleerde vertegenwoordigt, en dat de Samaritaan een beeld is van de Messias.

Deze ontknopning van het verhaal moet de wetgeleerde pijnlijk hebben getroffen. In plaats van de Here een antwoord te ontlokken dat als grond voor een aanklacht kon fungeren of Hem in diskrediet kon brengen, werd hij zélf in het nauw gebracht. Op de retorische vraag die hem werd gesteld moest het antwoord luiden: “De Samaritaan”. Maar dát kon de wetgeleerde niet over zijn lippen krijgen. Dus gaf hij een omschrijving, “Hij die hem barmhartigheid heeft bewezen” (Luk. 10:37). Dat was een correct maar ook

een ontwijkend antwoord. We worden herinnerd aan wat de Here tegen andere wetgeleerden had gezegd:

“U onderzoekt de Schriften, omdat u meent daarin eeuwig leven te hebben; en die zijn het die van Mij getuigen; en toch wilt U tot Mij niet komen opdat u leven hebt” (Joh. 5:39-40).

Eeuwig leven is een geschenk dat de Messias geeft. Maar religieuze mensen, die naar godsdienstige prestaties streven, zijn niet bereid om hun onmacht te erkennen en alles alleen van Hem te verwachten.

Een opdracht

Het gesprek met de wetgeleerde eindigde met een opdracht. De Here zei tegen de man:

“Ga heen en doet u evenzo” (Luk. 10:37).

Volgens de gangbare uitleg zou dit betekenen, dat wij ons moeten inspannen om voor iedere behoeftige te zorgen, zelfs al is dat onze vijand – zoals de Samaritaan zich ontfermde over het Joodse slachtoffer van een misdrijf.

Uit de geschiedenis die Lukas onmiddellijk op de gelijkenis laat volgen (Luk. 10:38-42) blijkt dat deze algemeen aanvaarde uitleg niet klopt. Indien de gelijkenis een oproep zou bevatten om zich met armenzorg te gaan bezighouden dan zou Martha het goede deel hebben gekozen door zich vol ijver te storten in het dienen. Maar de Here zei dat niet Martha, maar haar zuster Maria het goede deel koos – door aan Zijn voeten te gaan zitten en naar Zijn woord te luisteren (Luk. 10:41-42). “Doet u evenzo” moet dus iets anders betekenen. Wat de Here met Zijn opdracht bedoelde, wordt geïllustreerd door de geschiedenis van Martha en Maria.

Het gesprek was begonnen doordat een wetgeleerde had gevraagd: “Meester [d.w.z. Leraar], wat moet ik doen om eeuwig leven te beërven?” Op die vraag had hij zelf antwoord mogen geven: “Je moet God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf”. Daarop had de man gevraagd: “En wie is mijn naaste?”. Waarop de Here hem duidelijk had gemaakt dat hij volstrekt hulpeloos was en niet in staat om het eeuwige leven te verwerven, maar dat een “naaste” zich over hem wilde ontfermen: geen priester of een Leviet, maar de Samaritaan. Om eeuwig leven te beërven moest de wetgeleerde deze Samaritaan gaan liefhebben. Er staat immers geschreven:

“Maar allen die Hem hebben aangenomen, hun gaf Hij [het] recht kinderen van God te worden” (Joh. 1:12)

“En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus die U hebt gezonden” (Joh. 17:3)

Wie zich afvraagt wat hij moet doen om in de toekomstige eeuw te mogen leven krijgt in de Schrift het antwoord: “God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf”. En als men zich dan vervolgens afvraagt: “Wie is mijn naaste?”, dan krijgt men te horen: “De barmhartige Samaritaan”. Die is je enige redding. Het leven dat u zoekt is er alleen door Hem³. Ga heen en gedraag u als de “mens” uit dit verhaal: laat u door Hem verzorgen!

³ Vergelijk hiermee wat Petrus tegen het Sanhedrin zei: “En in niemand anders is de behoudenis; want er is ook onder de hemel geen andere naam onder mensen gegeven waardoor wij behouden moeten worden” (Hand. 4:12)